

Syndikalism - vad är det?

Britta Gröndahl

1996

Syndikalism - vad är det?

Syndikalismen är en facklig rörelse som skiljer sig från andra på flera sätt.

Syndikalismen tar avstånd från partipolitik och parlamentarism. De prioriterar fackföreningar och säger sig vilja förbättra löntagarnas villkor i nuet genom ekonomisk kamp men även på lång sikt förändra hela samhället, bryta ner det kapitalistiska systemet och förverkliga en fri socialism.

Syndikalismen uppstod i Frankrike i slutet av 1800-talet, men den riktning inom arbetarrörelsen som syndikalismen är en del av bildades redan under den tid då folken i Europa reste sig mot kungligt envælde och mot samhällssystem som höll majoriteten av människor nere i fattigdom och slaveri.

Syndikalismen i Sverige

Det unika för den svenska syndikalismen har som bekant varit att rörelsen decimerats men att den fortfarande existerar. Citat ur "Män i mörker" av Eva Blomberg, akademisk avhandling 1995. Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC) bildades 1910 efter franskt mönster. Aktörerna vid bildandet var:

1. Oppositionella grupper inom den reformistiska landsorganisationen (LO) bildad 1890.
2. Organiserade arbetare som hade lämnat LO av missnöje med ledningens hantering av Storstrejken 1909.
3. Anarkister och revolutionära socialister i Socialistiska ungdomsförbundet, kallade ungsocialister. Dessa hade länge propagerat för syndikalism och informerat om den i broschyrer och tidskrifter.

Det stora intresse för syndikalismen som väckts i den svenska arbetarrörelsen fick inte fullt genomslag vid SAC:s bildande. LO var och förblev den stora och SAC den lilla organisationen, även om skillnaden i början jämnades ut genom SAC:s snabba tillväxt fram till 1924.

Skillnaderna mellan dessa två organisationer var - frånsett storleken - följande:

Organisationsformen. Reformisterna är organiserade i branchförbund med lokala "avdelningar".

SAC bygger på lokala samorganisationer (LS). Först efter 1922 utvidgade SAC sin organisationsplan och skapade federationer (förbund).

Kampen. Syndikalister för en mer offensiv kamp. De väntar sig inte stöd från något parti eller av lagar. Striden som ju gäller löntagarnas existensvillkor förs direkt mellan arbetare och arbetsgivare.

Strejk, bojkott och blockad var de ordinarie stridsmedlen, syndikalisterna lade till obstruktion (arbetslångsamt) och avfolkning (tömma arbetsplatserna).

Eftersom syndikalisterna inte hade stridsfonder eller strejkkassor måste strejkerna vara korta och därför hårda. Dessutom införde syndikalisterna ett mer konstruktivt sätt att föra kampen, det så kallade registret som gick ut på att arbetarna genom att själva sätta priset på sitt arbete vann kontroll över sin arbetsituation.

Målsättningen. Syndikalisterna säger att arbetarna på sikt ska överta produktionen och genom sina fackliga organisationer skapa ett nytt samhälle. LO stöder sig mot partiet och hoppas på reformer på parlamentarisk väg.

Branschtillhörighet. Någon har sagt att den typiske reformisten var en fabriksarbetare och den typiske syndikalisten en anläggningsarbetare. Man ser alltså inte syndikalisten stå vid ett löpande band utan hellre föreställer man sig honom lägga räls tillsammans med arbetslaget vid ett järnvägsbygge.

Under tjugotalet, när SAC var som starkast var syndikalisterna ofta i majoritet eller ensamma på sådana arbetsplatser som byggen, gruvor, skogshuggning, stenhuggning, torvutvinning.

Skillnaden mellan LO och SAC är alltså stor. Men för att kunna bedöma situationen måste man ta hänsyn till att allt inte alltid fungerar som det är tänkt.

Efter splittringen 1910 fanns det säkert en del syndikalism kvar i LO medan en del reformism råkat komma med i SAC. Skillnaden i organisationsform och idéer hindrade bevisligen inte LS och lokal "avdelning" från att samarbeta.

På LO-kongresser förekom det motioner om införande av syndikalistiska kampmetoder, bl.a. registret. Inte alla LS-medlemmar var medvetna syndikalister med revolutionär målsättning och inte alla i LO-förbundens avdelningar var rena reformister.

Sverige förskonades från både fascism och världskrig. I stället utvecklades rivaliteten mellan de båda fackliga organisationerna till en maktkamp, som marginaliserade den syndikalistiska rörelsen.

LO-ledningen betraktade syndikallisterna som splittrare och ansåg sig ha moralisk rätt att med alla medel återföra löntagarna till LO och förinta SAC.

Kampen intensifierades efter det att socialdemokraterna genomdrivit en kollektivavtalslag (1928) som tvingade arbetsgivarna att sluta avtal med sina anställda, om dessa begärde det.

Syndikalisterna var i princip mot avtal, men många LS accepterade dem med tiden. En del LO-förbund införde monopolklausuler i avtalen, det vill säga man bestämde självsvåldigt att endast LO-medlemmar omfattades av avtalen, och arbetsgivarna i vissa branscher stödde LO:s monopolsträvanden och bestämde att syndikalister och oorganiserade inte skulle få del av löneförhöjningar.

Detta var olagligt och den nyinrättade arbetsdomstolen slog fast att avtalet skulle gälla alla anställda arbetare. Arbetsgivarna fick alltså backa men LO-förbunden uppmanade i stället arbetsgivarna att inte anställa syndikalister och de fortsatte med sina monopolklausuler ända fram till 1940, då LO:s agerande förklarades olagligt av arbetsdomstolen med hänvisning till en föreningsrättslag.

Syndikalisterna fick alltså, paradoxalt nog, stöd av lagar i sitt motstånd mot reformisternas attacker. SAC överlevde, men försvagat. Givetvis påverkades SAC:s medlemsutveckling även av andra faktorer än LO:s ”smutsiga krig”: mekaniseringen och rationaliseringen inom arbetslivet gjorde att arbetstillfällena blev färre och färre och en del yrken försvann.

Särskilda händelser och företeelser inverkade på syndikalisternas situation.

Spanska inbördeskriget 1936 medförde ett oerhört uppsving för de syndikalistiska idéerna. De internationella frågorna kom i förgrunden, när den syndikalistiska internationalens sekretariat flyttades till Stockholm 1938 och ännu mer när tyska syndikalister kom från Spanien till Sverige och integrerades i den svenska rörelsen.

Att stödja de spanska syndiklisterna blev hädanefter en uppgift för SAC.

Allteftersom möjligheterna till ekonomisk kamp försvagades blev ideologin mer framträdande. SAC bedrev utåtriktad propagande för syndikalism i tidningen Arbetaren och genom Federativs bokförlag.

En revision av principer och taktik i reformistisk riktning genomfördes 1953 då en ny principförklaring antogs. De senaste årtiondena har dock den fackliga verksamheten inom SAC aktiverats men aktörerna är inte desamma som på 10-, 20- och 30-talet. Över hälften av SAC-medlemmarna är kvinnor.

Ungdomen dominerar. Många är lågavlönade, några studenter, inslaget av akademiker är mycket större än på ”den gamla goda tiden”. Rörelsen har förlorat en del av sin arbetaridentitet men detta kan ju sägas om hela arbetarrörelsen. Kampvilja och ideologisk medvetenhet finns.

Att anarkistiska och syndikalistiska idéer och föreställningar om ett fritt socialistiskt samhälle, där idealet är jämlikhet och de ledande principerna decentralisering, självstyre, självförsörjning och Kooperation, nu har spritt sig till alla folklager och till och med in i vissa politiska partier, väcker förhoppningar att den insikt som fanns i den tidiga arbetarrörelsen, att ”det arbetande folkets frigörelse måste vara dess eget verk” på nytt kan bli ledstjärna i den samhällsomvandling som tycks bli oundviklig.

Britta Gröndahl - Stockholm 1996

Det Anarkistiska Biblioteket

Britta Gröndahl
Syndikalism - vad är det?
1996

Yelah

sv.anarchistlibraries.net